

1. Lausuntopyyntö ja lausunnon sisältö

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa HE 133/2021 vp johdosta. Sanotussa esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevaa lainsäädäntöä. Keskityn lausunnossani siihen, miten esityksessä ehdotettu todistajankertomusten tallentaminen sekä tallenteiden hyödyntäminen todisteina muutoksenhaussa käy yksiin perustuslain 21 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien vaatimusten kanssa.

2. Lähtökohta

Kuten esityksen sivuilta 91-98 ilmenee, PL 21 §:n ja EIS 6 artiklan kannalta esityksen perustuslainmukaisuutta pitää arvioida asianosaisten ja todistajien muutoksenhaussa tapahtuvan kuulemisen sekä oikeudenkäyntien julkisuuden kannalta.

3. Asianosaisten oikeus tulla kuulluksi ja asianosaisten oikeus kuulustella todistajia

Esityksen sivuilla 92-96 esitetään perusteellisella tavalla asiaosaisten ja todistajien kuulemistä koskeva perus- ja ihmisoikeusnormeeraus, jota vasten esitystä pitää arvioida. Yhdyn kaikilta osin esityksessä oleviin näkemyksiin esityksen perustuslainmukaisuudesta koskien asianosaisten oikeutta tulla kuulluksi ja kuulustuttaa todistajia. Erityisesti korostaisin vielä tässä yhteydessä sitä, että esitys mahdollistaa todistajien lisä- ja uudelleen kuulustelun myös muutoksenhaussa kaikissa niissä tilanteissa, joissa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin voidaan ajatella lisä- tai uudelleenkuulustelua edellyttävän

4. Oikeudenkäyntien julkisuus

Myös oikeudenkäyntien julkisuuden osalta olen valmis yhtymään esityksen sivuilla 96-98 olevaan esityksen perustuslainmukaisuutta koskevaan arvioon. Eli vaikka muutoksenhaussa siirryttäisiinkin pääsääntöisesti menettelyyn, jossa suullinen todistelu otettaisiin vastaan nauhoitusten välityksellä, esityksessä ehdotettu uudistettukin menettely täyttää oikeudenkäyntien julkisuutta koskevat vaatimukset yhtä hyvin kuin nyt voimassa oleva menettely. Yleisö ja asianosaiset saisivat jatkossakin samoin edellytyksin kuin nyt seurata todistelumenettelyä alioikeudessa ja lisäksi asianosaiset saisivat perehtyä todistelua koskeviin kuvatallenteisiin tuomioistuimessa sekä pyytää äänitallenteesta kopiota. Ja vastaavasti myös yleisöllä olisi samat oikeudet, jos kuva ja äänitallenne olisi julkinen.

Sellainen huomio tässä on kuitenkin tehtävä, että olen tässä samassa asiassa lausunut lakivaliokunnalle, että käräjäoikeudessa tehtäville kuva- ja äänitallenteille ehdotettu 30 päivän säilytysaika on hieman turhan lyhyt. Eli tältä osin lienee syytä lausua, että hieman pidempikään kuva- ja äänitallenteiden säilytysaika ei nähdäkseni olisi perus- tai ihmisoikeuksien kannalta pulmallinen.

5. Loppuhuomio

Yllä on pohdittu vain sitä, loukkaako esitys perus- tai ihmisoikeuksia. Lopuksi on kuitenkin syytä mainita myös siitä, että toteutuessaan esitys turvaisi sanottuja oikeuksia monessakin mielessä. On *muun muassa* varsin ilmeistä, että esityksellä on myönteisiä vaikutuksia oikeudenkäyntien keston ja oikeudenkäyntien kustannusten suhteen eli on todennäköistä, että esityksen hyväksymisen kautta oikeudenkäyntien kesto lyhenee sekä kustannukset pienenevät.

6. Yhteenveto

Perustuslain 21 § tai EIS 6 artikla eivät estä ehdotetun uudistuksen toteuttamista tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Turussa 16.11.2021

Mikko Vuorenpää
Prosessioikeuden professori
Lapin yliopisto